

LİBERAL PERSPEKTİF: ANALİZ

SAYI: 10, EYLÜL 2017

MUHAFAZAKÂRLIK, OTORİTE VE CİNSİYETÇİLİK ÜÇGENİNDE KADIN HAKLARI MÜCADELESİ

Sibel Hürtaş

LİBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

Sayı: 10, Eylül 2017

MUHAFAZAKÂRLIK, OTORİTE VE CİNSİYETÇİLİK ÜÇGENİNDE KADIN HAKLARI MÜCADELESİ

Sibel Hürtaş

© Sibel Hürtaş

© Özgürlük Araştırmaları Derneği, 2017

Bu çalışmadaki görüşler yazara aittir ve Özgürlük Araştırmaları Derneği'nin kurumsal görüşünü yansıtmaz.

Bu çalışma Friedrich Naumann Vakfı, Jarl Hjalmarson Foundation ve Swedish Institute'un katkılarıyla hazırlanmıştır.

Özgürlük Araştırmaları Derneği

📍 Turgut Reis Caddesi, No: 15/4 Mebusevleri Çankaya - Ankara

☎ 0312 213 24 00 ✉ info@ozgurlukarastirmalari.com

📘 ozgurlukarastirmalari 🐦 ozgurlukar

Tasarım ve Dizgi:
Liber Plus

SİBEL HÜRTAŞ

1982 yılında İstanbul'da doğdu. Gazeteciliğe 1998'de Evrensel gazetesinde başladı. Sonra sırasıyla ANKA Haber Ajansı, Sabah, Taraf ve Habertürk gazetelerinde yüksek yargı muhabirliği yaptı. 2004 Metin Göktepe Gazetecilik Ödülü, 2004 Musa Anter Gazetecilik Ödülü, 2005 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başarı Ödülü sahibidir. 2013 yılında İletişim Yayınları'ndan Kafesteki Türkiye - Hıristiyanlar Neden Öldürüldü, 2014 yılında Canına Tak Eden Kadınlar - Kocalarını Neden Öldürdüler yayımlandı. Hürtaş, halen Artıgerçek'te çalışmalarını sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

Rakamlarla Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

Yasal durum

Kadına Yönelik Şiddet ve Devlet Söylemi

Devlet Söyleminin Pratik Hayata Yansımaları

Kadına Yönelik Şiddet ve Cezasızlık

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Rolü

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İş Dünyasının Rolü

Muhafazakarlık, Otorite ve Kadına Yönelik Şiddet

Kadına Yönelik Şiddette Yeni Trendler

Türkiye’de Çatışmalı Ortamlarda Kadına Yönelik Şiddet

Politik Alanda Kadınlar

Kadın Örgütlülüğünde Devlet Eliyle Dönüşüm: Kadın Dernekleri Neden Kapatıldı?

OHAL’in Kadınlar Özelindeki Sonuçları

Özellikli İhlal Alanları: Trans Kadınlar, Mülteci Kadınlar, Engelli Kadınlar

Muhafazakar Kadınlar Nerede Duruyor?

Sonuç

Kaynakça

RAKAMLARLA TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Hacettepe Üniversitesinin Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile yaptığı “Türkiye’de Kadına Yönelik Ev İçi Şiddet Araştırması, 2014”, alanında yapılmış en kapsamlı araştırma olarak, kadına yönelik şiddetin rakamlarını gözler önüne seriyor. Araştırmaya göre, Türkiye genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete uğradığını söyleyen kadınların oranı %36.

“Her 10 evlenmiş kadından neredeyse 4’ü eşi veya birlikte olduğu erkeğin şiddetine maruz kalmıştır” tespiti yapılıyor. Araştırma sonuçları fiziksel ve cinsel şiddetin bir arada yaşanmasının yaygın olduğunu gösteriyor. Araştırmada, “Türkiye genelindeki kadınların %36’sı fiziksel şiddete %12’si cinsel şiddete maruz kaldığını belirtirken, %38’inin iki şiddet biçiminden en az birine maruz kalması çoğunlukla cinsel şiddetin fiziksel şiddet ile bir arada olduğunu göstermektedir” tespit yapılıyor.

Ülke genelinde evlenmiş kadınların %19’u orta derecede fiziksel şiddet (tokat atma, itme, tartaklama, bir şey fırlatma), %16’sı ise ağır derecede fiziksel şiddete (yumrukla ya da bir cisimle vurma, tekmeleme, boğazını sıkma, bir yerini yakma, bıçak ve silahla tehdit etme ya da bunları kullanma) maruz kaldıklarını söylüyor. Kadınların %9’u “istemediği ya da korktuğu halde cinsel ilişkiye girme”, %7’si “zorla cinsel ilişkiye girme”, %3’ü ise cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eyleme zorlandığını söylüyor. Rapora göre evli kadınların %44’ü kocalarından duygusal şiddet, %30’u da ekonomik şiddet görüyor.

Araştırmaya göre, 15-29 yaş arasındaki kadınlar, 45-59 yaş arasındaki kadınların üç katı daha fazla şiddete uğruyor. Eğitim düzeyinin artması fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma yüzdelerini azaltıyor. Hiç eğitim görmemiş veya ilkokulu bitirmiş kadınların %43’ü şiddete maruz kalırken, lisans

ve üzeri eğitim seviyesinde bu oran %21'e düşüyor. Ücretli bir işte çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında şiddete maruz kalma oranlarında gözle görülür bir fark yok; ancak boşanmış kadınlar arasında ücretli bir işte çalışanların sayısı diğer kadınlara göre daha fazla.

Hacettepe Üniversitesinin Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile yaptığı "Türkiye'de Kadına Yönelik Ev İçi Şiddet Araştırması, 2008" raporuna göre ise ülke genelinde yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %39'du.¹

Karşılaştırma yapabilmek için bu tarihlerden eskiye doğru gidildikçe veriler azalıyor hatta 1990'lı yıllarda Başbakanlık tarafından özel bir şirkette yaptırılan anket dışında bir veri elimizde bulunmuyor. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun "Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları" başlıklı, 1995 tarihli raporunda, "Fiziksel şiddete ailelerin %34'ünde rastlanmaktadır" tespiti yapılıyor.²

Özellikle 2000 yılından önceki süreçler de bilgilerin bulunmaması, hükümetlerin cinsiyete dayalı istatistik yapmayı düşünmediklerinin göstergesi olarak ele alınabilir.

1995'den 2014'e kadar yapılmış üç araştırma, kadına yönelik aile içi şiddette büyük bir artışın olmadığını ancak azalma eğiliminin de yaşanmadığını ortaya koymaktadır. Aslında bahsi geçen bu zaman diliminin önemli bir bölümünün kadınlar lehine yasal değişikliklerin yapıldığı bir dönem olması, yasa değişikliklerinin uygulamaya geçirilmediğinin de göstergesidir.

1. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf>

2. http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293dab369dc32358ee2b0f/kutuphane_20_aile_ici_siddetin_sebep_ve_sonuc_lari.pdf

YASAL DURUM

Türkiye’de yasalarda kadınlar lehine yapılan iyileştirmeler, kadın örgütlerinin ciddi mücadelelerinin sonucunda gerçekleşse de bu iyileştirmelerin yapılmasında Türkiye’nin Avrupa Birliği yolculuğunda kritik bir öneme sahip olan uyum yasalarını çıkarma iradesini gözden gelemeyiz. Bu amaçla yapılan en önemli değişiklik, Anayasa’nın “Kanun önünde eşitlik” başlığıyla düzenlenen 10. Maddesinde yer alan “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir” düzenlemesine “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” ifadesinin eklenmesidir. Böylece kadına yönelik pozitif ayrımcılık için Anayasal güvence getirilmiştir.

Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun’da da önemli değişiklikler yapıldı:

Medeni Kanun’da, “Evin reisi kocadır” hükmü kaldırıldı. Mal rejimine ilişkin “edinilmiş mallara katılma rejimi” benimsendi. Eşler arasında eşitliğin mümkün olduğunca her alanda sağlanmasına yönelik hükümler getirildi. Eşlerin oturacakları konutu birlikte seçmeleri, evlilik birliğini eşlerin beraberce yönetmeleri, eşlerin aile giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlığı ile katılmaları, evlilik birliğini eşlerin birlikte temsil etmesi, eşlerden her birinin iş veya meslek seçiminde diğerinin iznini almaya gerek duymaması, evlenen kadının isterse kendi soyadını eşinin soyadı ile birlikte kullanabilmesi, eşlerden birinin diğerinin izni olmadan kira sözleşmesini feshedememesi maddeleri yürürlüğe girdi.

Türk Ceza Kanunu değiştirildi. Eski Ceza Kanununda cinsel suçlar, “toplum, aile düzeni ve genel ahlaka zarar veren davranışlar” kapsamında değerlendiriliyordu. Yeni Ceza Kanunu ile cinsel suçlar “Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar” kapsamında ele alındı. Yasa kadına yönelik cinsel suçlara ilişkin cezasızlık hükümlerinden arındırıldı. Kadının tecavüzcüsüyle evlenmesi durumunda tecavüzcünün cezasız kalmasına yönelik hüküm kaldırıldı. Cinsel suçlara ilişkin cezalar arttırıldı. Evlilik içi tecavüz suç sayıldı. Edep, ırz, şeref gibi kadınlar aleyhine kullanılan ifadeler yasadan çıkarıldı. Kız çocuklarının tacizine ilişkin “rıza” kavramı yasadan çıkarıldı; çocuklara yönelik taciz cezasının ağırlaştırılması sağlandı.

Aile Koruma Kanunu değiştirildi. Böylece aile içi şiddete maruz kalan eş veya aile fertlerinden herhangi birinin aile mahkemelerine müracaat etmesinin önü açıldı. Şiddet gören kişiler için koruma tedbirleri getirildi. Kanun

Türkiye’de yasalarda kadınlar lehine yapılan iyileştirmeler, kadın örgütlerinin ciddi mücadelelerinin sonucunda gerçekleşse de bu iyileştirmelerin yapılmasında Türkiye’nin Avrupa Birliği yolculuğunda kritik bir öneme sahip olan uyum yasalarını çıkarma iradesini gözden gelemeyiz.

kapsamında şiddet gören kişinin eşi dışında kayınpeder, kayınbirader gibi evde beraber yaşadığı kişiler ile aynı evde yaşamadığı eski eşe karşı da koruma tedbiri talep etmesi sağlandı.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ³: Kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip ilk uluslararası sözleşme olan “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Sözleşmesi” 11 Mayıs 2011’de İstanbul’da imzaya açıldığından İstanbul Sözleşmesi diye anılıyor. İlk imzacısı Türkiye olan bu sözleşme 2014’te yürürlüğe girdi.

İstanbul Sözleşmesi kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, kadınların her türlü şiddetten korunması, kadınlara yönelik şiddetin failerin kovuşturulması, yargılanması ve cezalandırılması için titizlikle hazırlanmış bir metindir. Sözleşme metni bu konularda getirdiği yüksek ve detaylı standartları içeren hükümlerin yanı sıra bir de Sözleşmenin gereklerinin yerine getirilip getirilmediğini denetlemek için oluşturulacak ve kadına yönelik şiddet alanında uzman üyelerden oluşan GREVIO (Kadınlara Karşı Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Uzman Eylem Grubu) adlı organın kuruluşunu, görevlerini ve işleyişini düzenleyen hükümler içeriyor.

Fiziksel şiddet oranlarının 19 yıllık süreçteki durağan seyri, Türkiye’nin hem yasalarda yaptığı değişiklikleri uygulamaya koyma konusunda hem de İstanbul Sözleşmesi’nden kaynaklanan önleme yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmedeki yetersizliğini ortaya koymaktadır. Kadın cinayetleri ve çocukların cinsel istismarı ise daha da istisnai bir konu olarak önemini korumaya devam etmektedir.

3. <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi>

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENİ TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİ DERİNLEŞTİREN SÖYLEMLER

Yıllar içinde yapılan iyileştirmelere karşın kadına yönelik şiddetin sona erdirilememesi şiddetin nedenleri üzerinde daha çok düşünme ihtiyacı olduğuna işaret etmektedir. Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan kadına yönelik şiddet araştırmasında, eşlerine şiddet uygulayan erkeklerle yapılan görüşmede şiddetin nedenlerine yönelik şu tespite yer verilmiştir:

“Erkeklerle göre kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında ailelerin çocuklarını yetiştirme biçimleri, geleneksel kadın-erkek rollerinin değişmesi ve bu değişimi daha fazla yaşayan kadınların haklarının bilincinde olmaları, erkeklerin ise daha az değişmesi ve evi geçindirme sorumluluğunun erkeklerde olması, ekonomik sorunlar, erkeğin alkol kullanımı, erkeklerin namus algısı ile birlikte aldatılma algısı gibi konular başı çekmektedir. Belirtilen tüm bu nedenlerin temelinde ise güç ilişkilerinin yer almasından ve daha fazla gücü elinde bulunduran erkeklerin kadınlara karşı bu gücü kullanmalarının sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de kabul edilmesinden söz edilmiştir. Odak gruplarda gündeme getirilen nedenlerin birçoğu, erkeklerin erkek olmalarından kaynaklanan ve toplum tarafından desteklenen güçlerini kadınlara karşı kullanmalarıyla ilgilidir.”

Araştırmalar ve veriler kadına yönelik şiddetin temel dinamiklerini toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklandığını göstermektedir. Bu açıdan siyasi iktidarların, yasaların uygulanmasına yönelik karar alıcı mekanizmaların ve aile içi dinamiklerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik bakış açısının incelenmesinde fayda görülmektedir.

Siyasi iktidarın toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin politikaları incelendiğinde bir tarafta bahsi geçen yasal değişiklikleri yapan, İstanbul Sözleşmesine imza atan; farklı dinamiklerin etkisi ile toplumsal cinsiyete dayalı eşitlik politikalarının kabul edildiği bir irade ortaya çıkıyor. Diğer yanda ise politika ve söylemleriyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren ifadeler yer almaktadır.

2002 yılından bu yana siyasi iktidarı elinde bulunduran AK Parti'nin temel siyasi ilkelerini içeren metinlerin bir kez daha incelenmesi bizler için faydalı olacaktır.

AK Parti'nin kadın programında, kadınlar için “Kadınlar sadece toplumu-

Fiziksel şiddet oranlarının 19 yıllık süreçteki durağan seyri, Türkiye'nin hem yasalarda yaptığı değişiklikleri uygulamaya koyma konusunda hem de İstanbul Sözleşmesi'nden kaynaklanan önleme yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmedeki yetersizliğini ortaya koymaktadır.

muzun yarısını oluşturdukları için değil, her şeyden önce birey ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde birinci derecede etkin oldukları için partimizin öncelik verdiği bir konudur” deniliyor. Bu açıklama AK Part’in kadını kamusal ve özel alan yerine aile içinde konumlandırmaya çalışması şeklinde yorumlanmalıdır.

AK Parti’nin yazılı belgelerinde “ev kadını”nı merkeze alan söylemleri de oldukça dikkat çekicidir. Partinin seçim bildirgesinde “kadınların evlilik sonrasında sosyal ve kültürel gelişmelerini destekleyecek programlardan” bahsedilmektedir ve kadınların el emeklerinin değerlendirilmesine yönelik politikalar oluşturulmaktadır. Bu bakış açısı AK Parti dönemindeki kadının istihdamı ve eğitimine ilişkin politikalara da yansımaktadır. Kadınların karar alıcı mekanizmalarda söz sahibi olmadıkları, esnek istihdam politikalarıyla iş yaşamı dışına atıldıkları dahası sosyal yardımlarla desteklendikleri bir model ortaya çıkmaktadır.

Politik söylemlerde de bu dilin hakimiyeti hissediliyor. Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, “Çalışıyorum’ diye annelikten imtina eden bir kadın, aslında kadınlığını inkar ediyor demektir... Anneliği reddeden, evini çekip çevirmekten vazgeçen bir kadın iş dünyasında istediği kadar başarılı olsun, özgünlüğünü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır, eksiktir, yarımır” ifadeleri dikkat çekicidir.

Eski Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül’ün, “Türk kadını evinin süsüdür”, Devlet televizyonu TRT’de program yapan Ömer Tuğrul’un “Hamile kadınların sokakta gezmesi doğru değildir”, eski Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu’nun “Annelerin annelik kariyerleri dışında bir başka kariyeri merkeze almamaları gerekir” ve eski Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç’ın, “Kadın herkesin içinde kahkaha atmayacak” sözleri politikacıların konuşmalarının küçük bir özetidir. Kadın milletvekilleri bu örnekleri Meclis çatısı altında söylenenlerle çoğaltıyor ve “‘Bir de kadınsınız’. ‘Niye gülüyorsunuz?’. ‘Kadınlar gülmez’. Bunlar TBMM’de yaşanan şeyler” diye tepki aldıklarını anlatıyorlar.

SÖYLEMLERİN PRATİK HAYATA YANSIMALARI

Bu söylemlerin pratik hayata ilişkin çok ilginç sonuçları da oldu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kürtaj ile ilgili kişisel görüşlerini ifade ettiği konuşmasında, "Kürtajı bir cinayet olarak görüyorum" ifadelerine yer vermişti. Kadın örgütlerinin verdiği bilgiye göre, bugün çok sayıda kadın devlet hastanelerinde kürtajın yasak olduğunu sanıyor.

Söylemlerin odak noktası ise "evlilik" kurumunda birleşiyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan, "kızlı erkekli evlerde yaşıyorlar" diye üniversite öğrencilerine tepki gösterdiğinde Zabıta Kızlı Erkekli Yaşayan Öğrenci Evlerine Baskınlar Yapıp, Kabahatler Kanunu'na göre işlem yaptı. Hükümet aynı süreçte evlenen üniversite öğrencilerine ise çeyiz yardımı yapacağını açıkladı. Bu bir yandan kızlı-erkekli aynı evde yaşamak isteyenlerin hayat tarzına müdahale, diğer yanda ise evlilik kurumunu kutsallaştıran bir politikaydı.

Evlilik kurumunun bu kadar kutsallaşması beraberinde boşanmaların da zorlaştırılmasını getiriyordu. Oysa boşanma talepleri kadının şiddete uğrama nedenlerinin başında geliyor. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre, 2016 yılında öldürülen kadınların %9'u evliliği sonlandırmak istemeleri; %10'u da ilişkiyi sonlandırmak istemeleri nedeniyle öldürüldü. Bu tablo ise boşanmak isteyen kadınların daha fazla yardım almalarının sağlanması, şiddet gören kadınların ise boşanmalarının önünün açılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ancak kadınlar bu süreçte tam tersi bir iradeyle karşılaşmışlardır. Boşanmak istedikleri için öldürülen kadınların haberleri basında sıklıkla yer almaya başladıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde Boşanma Komisyonu oluşturdu. Bu Komisyonun tam adı dahi bizlere sonuç hakkında aşağı yukarı bir fikir verebilir: Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu. Komisyonun çalışmaları ve raporları, Hükümetin boşanmak isteyen kadınların şiddete maruz kalmalarının önlenmesi ve bu kadınların korunması için neler yapabileceğine odaklanmaktansa boşanmaların önlenmesine odaklanmayı tercih etmesi oldukça dikkat çekicidir.

Tüm bu örnekler, AK Parti Hükümetleri döneminde kadına yönelik şiddetin artmasıyla doğrudan bağlantı kurulabilecek politikalar olarak değerlendirilmeyebilir. Ancak yine de kadına karşı şiddet araştırması yapan kurum-

ların, şiddetin nedeni olarak gösterdikleri toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesine ilişkin önemli ve sembolik uygulamalar olarak kadınların hafızalarındaki yerlerini almışlardır. Bu kapsamda Hükümetlerin genel olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirecek söylemlerden kaçınması gerektiği en acil sorun olarak karşımıza çıktığı söylenebilir.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE CEZASIZLIK

Kadın örgütlerinin baskısıyla 2000’li yılların başında kadınlar lehine yasalarda çok önemli değişiklikler yapıldı ancak bu yasalardaki iradenin hayata geçmesi konusunda çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalındı. Hatta bu durum artık öyle bir noktaya gelindi ki bugün kadına yönelik şiddet davalarından çıkan sonuçlar “teşvik edici” karakterde olduğu nedeniyle şiddetli eleştirilere maruz kalmaktadır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun, 2017 yılında Ocak - Nisan aylarında izlediği kadına yönelik şiddet davalarını derlediği dava analiz raporunda, Platformun izlediği 105 davadan bu süre içinde 23’ünde karar çıktığı ve kararların 11’inde faille ilgili indirim ya da serbest bırakma gibi kararlar verildiği belirtilmiştir.

Raporda:

“Karar verilen dava sayısının az olduğu,

Davalarda haksız tahrik ve iyi hal nedeniyle faille ilgili indirim uygulandığı,

İndirim uygulamanın bir başka yolu, ceza artırımına gidilmesi gerekli hallerde (eziyet ederek öldürme, kötü muamele, sanıktan daha önce şikayetçi olunması, kadının koruma başvurusu olması, güç/imtiyaz ilişkisinin kötüye kullanılması vb.) gerekli üst sınırdan cezanın verilmediği,

Son dönemde göze çarpan bir başka cezasızlık pratiği, verilen cezanın da ertelenmesi ve serbest bırakma eğilimi olduğu”

tespitleri yapılmaktadır.

Yargı kararlarında son dönemde gözlenen başka bir trend ise kadın örgütlerinin sahip çıktığı davaların önemli bir kısmında kadınlar lehine sonuçlar alınması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saadet Öğretmen’in adıyla anılan İzmir’deki çocuk istismarı davası bunun en önemli örneklerinden biridir. İzmir’de bir okulda rehber öğretmen olan Saadet Öğretmen, okul müdürünün 6 kız çocuğuna istismarda bulunduğu ortaya çıkarmış ve konuyu mahkemeye taşımıştı. Ancak okul müdürü tutuksuz yargılanmış, bir süre görevden alındıktan sonra yeniden görevi-

Yargı kararlarında son dönemde gözlenen başka bir trend ise kadın örgütlerinin sahip çıktığı davaların önemli bir kısmında kadınlar lehine sonuçlar alınması olarak karşımıza çıkmaktadır.

ne dönmüştü. Saadet Öğretmen'in Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun acil şiddet hattına başvurup, olayı bildirmesi ve Türkiye'deki tüm kadın örgütlerinin davayı sahiplenmesi üzerine yargılama bir anda boyut değiştirdi. Okul müdürü tutuklandı ve 82 yıl gibi ağır bir cezaya mahkum edilmiştir.

Ankara'da otobüs şoförü tarafından tecavüze uğrayan bir kadının davasında da aynı şeyler yaşandı. Avukatı, tecavüze uğrayan kadının "ya beni suçlu bulurlarsa" diyerek dava açmadığını ancak kadın örgütlerinin davayı sahiplenmesi ile şoförün yargı önüne çıktığını belirtiyor. Bu davanın en önemli tarafı ise otobüs şoförüne 36 yıl gibi ağır bir ceza verilmesidir.

Buna karşın pek çok kadına yönelik şiddet davasında kadın örgütlerinin müdahillik talepleri kabul edilmemektedir. Kadın Cinayetleri Durduracağız Platformu'nun 2017 yılının ilk dört ayında takip ettiği 88 davanın sadece 5'inde müdahillik talebi kabul edildi. Platform, raporunda "Kadın örgütlerinin duruşma takip etmesi ve davaya müdahil olarak katılması yargı sürecini kadınlar lehine etkiliyor, hukuki kazanımlar sağlıyor. CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi'ne (Madde55/2) göre tüm davalarda kabul olması gereken katılım talebi yalnızca 5 davada kabul edilmiş ancak tüm davalarda İstanbul Sözleşmesi'ne atıfla dilekçe verilerek uluslararası hukukun yargı sürecine girmesi sağlanmıştır. Kadınların adalet mücadelesiyle cezasızlığa neden olan indirimlerin önlendiği birçok dava kararı da vardır" tespiti yapılmaktadır.

Türkiye, uluslararası sözleşmelerin kendisine sağladığı bu yükümlülüğü yerine getirmeyenken Aile Bakanlığı'nın bu davalarda müdahil olduğu ve hukuki yardımda bulunduğu tezini sürekli öne sürmektedir. Ancak Saadet Öğretmen davasında anlaşıldı ki Aile Bakanlığı'nın müdahil olduğu ve hukuki yardımda bulunduğu bu davada Bakanlık avukatı hiçbir duruşmaya katılmamıştır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE AİLE ve SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞININ ROLÜ

Yukarıda anlatılan durumlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının pozisyonunu da tartışmalı hale getirmektedir. Kadın örgütleri tarafından sık sık eleştirilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra, kadın konusunu tamamen bir tarafa bıraktığı tespiti yapılmaktadır. Kadın Dayanışma Merkezinin raporuna göre, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve karakollar, OHAL döneminde kendilerine gelen şiddet başvurularını “Darbe oldu, çok meşgulüz” diyerek yanıtsız bırakmıştır. Darbe girişiminin yaşandığı 2016 yılının ikinci yarısı ve devamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının icraatları arasında 81 ilde mevlüt okutulması ve 15 Temmuz darbe girişiminde gazi ve şehit olanların kızları ve eşlerine yönelik programlar yer almıştır.

İstanbul Sözleşmesi, Hükümete ülke çapında 7/24 hizmet veren ücretsiz ve gizlilik esasına dayalı çalışan telefon hatları kurulması yükümlülüğünü getirmektedir. Bir süre faaliyet gösteren bu hatların durumunu ise bir gazeteci, yaşadığı bir örnekle şöyle anlatıyor: “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığının şiddet yardım hatlarından birini aradım, ‘Yuva dağıtmak son çaredir, ailelerinizden destek isteyin. Biraz sabredelim. Allah’tan yardım dilerseniz sonu olumlu olacaktır. Bol bol dua edin inşallah. Felak ve Nas surelerini bol bol okuyun” yanıtını aldım.

Bugün Türkiye’de özel olarak şiddete maruz bırakılan kadınlara hizmet vermek üzere oluşturulmuş bir telefon hattının bulunmadığını söyleyelim. Şiddete maruz bırakılan kadınların arayabileceği hat 183 çağrı merkezidir. Ama bu hat Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından “aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler hakkında bilgilendirme ve yönlendirme sağlayan bir hat” olarak tanıtılmaktadır.

Ülkedeki en etkili hat Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu’nun yönettiği Acil Yardım Hattı’dır. Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı’nı, 15 Ekim 2007- Temmuz 2017 tarihleri arasında 48 bin 906 kişi aradı. Arayan mağdurların %55’i avukatla görüşme yapmıştır, %25’i hukuki destek almak üzere yönlendirilmiştir.

KADINA KARŞI ŞİDDETLE MÜCADELE VE İŞ DÜNYASI

Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu Başkanı'nın kişisel çabalarıyla ayakta duran bir hat. Bu kapsamda iş dünyası hattın işleme için fon sağlamaktadır. Fonlar kesilirse Acil Yardım Hattı'nın varlığı da tehlikeye girecektir.

Kadın örgütleri ile iş dünyası arasındaki işbirliğinin bununla sınırlı olmadığına altını çizelim. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu bazı sanayicilerle protokoller yapmıştır. İş yerlerinde kadına karşı şiddetin önlenmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri verilmektedir. İş dünyası uzun yıllardır kadın hareketi ile yan yana görüntü sergilenmekten uzaktı ama son 3 yılda kadına karşı şiddetin ana ekseninin toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunun farkına onlar da varmıştır. İş dünyası da kendi içinde bir politika belgesi oluşturmaya başlamıştır. Federasyon ile çalışan kurumlarda mavi yakalı/beyaz yakalı her iki kesime toplumsal cinsiyet tanımlamaları yapıldıktan sonra bu konularda eğitimler verilmekte ve bu işyerlerinde mobbingin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik politikalar berabelerinde siyasi iktidarların uluslararası sözleşmelerle kendilerine yükledikleri görev ve yükümlülüklerini yerine getirme konusunda büyük bir direnç gösterdiğini gözler önüne sermektedir. Siyasi iktidarların koruma ve önleme yükümlülüklerini bugün büyük ölçüde kadın örgütleri üstlenmiş durumdadır. Yukarıda da örnekleriyle anlatıldığı üzere, kadına yönelik şiddet ihbar hatlarının kurulması, kadına yönelik şiddet davalarının takip edilmesi, bu davalarda kadınlara hukuki yardım sunulması, bu davalarda yasaların uygulanması için ciddi baskılar yapılması, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğitimler verilmesi gibi sayısız yöntemle kadın örgütleri bu alandaki boşluğu doldurmaya çalışmaktadır.

MUHAFAZAKÂRLIK OTORİTE VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Ancak gelinen noktada kadınların yaşadığı şiddet türlerinin değişmesiyle birlikte kadın örgütlerinin oluşturduğu mücadele alanları da yetersiz kalmaya başlamıştır.

Bugün kadına yönelik şiddet konusunda yaşanan örnekler, AK Parti'nin muhafazakâr kimliği ve giderek otoriterleşen yönetim tarzı ile bu konuyu ele almamızı zorunlu kılmaktadır.

Prof. Alev Özkazanç AK Parti'nin iktidara gelmesi ile aynı anda kadına karşı şiddet olaylarında bir artıştan bahsedilemeyeceğini belirtmiş ve kadına karşı şiddet konusundaki artış eğiliminin 1990'lı yıllardan itibaren başladığını söylemiştir. Ama o da bugün kadına yönelik şiddet konusunda yaşananlarla AK Parti politikaları arasında artık illiyet bağının kurulacağı bambaşka örneklerle karşılaşıldığını belirterek durumu şöyle özetlemiştir:

“Şunu düşündüm: AK Parti eğer muhafazakâr politikasında özel şeyler yaparsa o zaman bu, kadına yönelik şiddet kalıpları üzerinde özel bir etki yaratabilir. Bu tahminim çok hızlı bir şekilde gerçekleşti. 2010 yılından itibaren gördüğümüz şey -kısmen verilere yansıyor kısmen de sahada görüyoruz- AK Parti'nin içine girdiği yeni yönelimin kadına yönelik şiddet konusunda özgün bir alan açtığıdır. Kadına yönelik şiddette artış gözlenmekte ve beklentiler artışın devam edeceği yönündedir.

Artık birtakım yeni semptomlar alarm vermektedir. Bunların bir kısmı ise çok yenidir yani son birkaç yılda oluşan şeyler. Tek sorunumuz Hükümetin cinsiyetçi söylemleri değildir. Daha genel olarak söylersek Hükümet bu alana özel olarak girmiştir. Kürtaj ve 3 çocuk politikası ile birlikte AK Parti'nin daha önce ele almadığı cinsiyetçi alanda önce muhafazakâr şimdi de otoriter bir cinsiyetçi rejim oturtmaya başladığını görüyoruz.

AK Parti'nin ilk iki döneminde olmayan şeyleri bu dönemde görmeye başladık. Özellikle OHAL ile birlikte bürokratik bir çöküş de yaşandı. Bürokratik çöküş Türkiye'nin geneli için olduğu kadar kadına yönelik şiddet için de söz konusudur. Hak savunucularına ve kadın örgütlerine yönelik olarak OHAL'den sonra belirginleşen biçimde doğrudan engellemeler ve baskılar yaşanmaktadır. Çok ağır süreçler yaşandı ve bunlar da en yoğun olarak Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, siyasal hareket içindeki kadınlara yönelik olarak gerçekleşmiştir. Sıradan feminist kadınlar da ben-

İş dünyası uzun yıllardır kadın hareketi ile yan yana görüntü sergilenmekten uzaktı ama son 3 yılda kadına karşı şiddetin ana ekseninin toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunun farkına onlar da varmıştır.

zer durumları yaşamıştır. 8 Mart sınavında Bilgi Üniversitesi kampüsündeki etkinliklere, kampüs dışından ülkücü gençlerin saldırması kendi içinde bir ilkti.

Yeni saldırganlık biçimleri ortaya çıkıyor. Bugün, özellikle de 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından başlayan savaş ve genelleşmiş şiddet ortamı ile genel bir otoriter keyfilik içinde bulunmaktayız. Bu durumun da toplumdaki yansımaları doğrudan görülmeye başlanmıştır. Benim dikkatimi çeken özel bir şey oldu. Şiddet olaylarının çoğunda failer, faili meçhul olarak görünüyor. Önceden ev içi şiddet, yakın çevreden bir erkek tarafından yönlendirilmiş bir şiddet karakteri taşımaktaydı. Şimdi ise faili meçhul: Yabancı biri.

Bir kadının evi dışında, yolda, sokakta saldırıya uğradığına dair haberlerin sayısı artmaktadır. Kadına yönelik şiddetin yeni biçimleri ile birlikte aynı zamanda çok ağır bir şiddet görmekteyiz. Okullarda, yetiştirme yurtlarında ise belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Hayvanlara yönelik şiddeti konuşuyoruz. Toplumun anlamlı kesimindeki erkekler libidinal bir bozukluk yaşamaktadır. Dar anlamda kadına yönelik şiddetten çok birbirlerine yönelmiş, çocuğa yönelmiş, çocuktan çocuğa yönelmiş şiddetten bahsetmekteyiz. Bütün bu olayların bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken bir durum yaşıyoruz artık.”

KADINA YÖNELİK ŞİDDETE YENİ TRENDLER

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2016 raporuna göre, 386 kadın öldürüldü. Cinayetlerin %2'si kadınların "tanımadığı biri" tarafından gerçekleştirildi. 2015 yılında 303 kadın öldürüldü, cinayetlerin %4'ü kadınların "tanımadığı biri" tarafından gerçekleştirildi. 2014 yılında ise 294 kadın cinayeti gerçekleşti, 2014 raporunda "tanımadığı biri" kategorisi bulunmuyor, koca, eski koca, akraba, erkek arkadaşı faillerinin en altında "tanıdığı biri" kategorisi mevcuttur.⁴ Bu örnekler bize kadına yönelik şiddetin artık "ev içinden" taşarak, kadına "tanımadığı biri" tarafından yönlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Farklı bir trend ise kadına giysisi, gezme alanları gibi tercihleri üzerinden "tanımadığı birinden" yönelen şiddet türleridir. 2016 yılında Ayşegül Terzi isimli genç kadın, otobüste şort giydiği için tanımadığı biri tarafından tekmelendi. Saldırgan hakkında "basit yaralama" suçundan işlem yapıldı ve serbest bırakıldı. Kadın örgütlerinin tepkisi üzerine tekrar tutuklandı, sonrasında yine serbest bırakıldı.

Bir kadına giysisi ve benzer tercihleri üzerinden gelen saldırı nefret suçu kapsamında değerlendirilmesi gerekirken adi bir olay şeklinde değerlendirilmesi oldukça dikkat çekicidir. Hali hazırda Türkiye'de bir nefret suçu düzenlemesi yok ama hukuk sisteminin azınlığın hayat tarzını çoğunluğun baskısına karşı koruma yükümlülüğü var. Bu sembolik olay dönemin Başbakanı Binali Yıldırım tarafından da sanık için "mırıldanabilirdi" diye geçiştirilince kadına yönelik benzer saldırıların adeta kapısı açıldı. Bu olayın ardından yine kıyafeti nedeniyle otobüste saldırıya uğrayan bir kadın ile parkta spor yapan bir başka kadına yönelik saldırı haberleri gelmeye başladı.

Kadına karşı şiddette yeni dönemde ortaya çıkan başka bir yeni tür ise öldürme biçimlerinin giderek daha vahşi bir hal almasıdır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Sözcüsü Gülsüm Kav, evine bomba koyma, molotof atma gibi yeni saldırganlık türlerine tanıklık ettiklerini belirtirken, ateşli silahlarla öldürmelerde artış yaşandığını söylüyor. Bunda 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından hız kazanan silahlanma çağrılarının etkisi olabilir. Basına yansıyan haberlere göre, eziyet ederek öldürme olayları da çoğalmıştır.

4. <https://kadincinayetleridurduracagiz.net/veriler/1878/2014-yili-kadin-cinayeti-gercekleri>

Ensest suçunun da bu dönemde format değiştirdiği kadın örgütlerince gözlemlenmiştir. “Aile boyu ensest” adı verilen bu kavram, özellikle de çocukların ailede birden fazla kişi tarafından istismar edildiği olayların arttığına dikkat çekmektedir. Hal böyleyken, ensestin hala bir tabu olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu konuda önemli çalışmalar yapan bir kadın örgütü başkanı, devletin bu konuda yapılan çalışmalardan haberdar olduğu zaman aldıkları tepkiyi “halının altına süpürün dediler” şeklinde aktarmıştır. Basına yansıyan haberlerde, cinsel istismar ve tecavüz olaylarının bir köyde ya da ilçede birbirini tanıyan çok kişi tarafından gerçekleştirildiği yönündedir. Bir anlamda herkesin suç ortaklığını, işbirliğini ortaya çıkaran çok korkunç öyküler sadece kulaktan kulağa fısıldanmaktadır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ÇATIŞMALI ORTAM

Yeni şiddet momentlerini oluşturan en özel dinamik ise savaş ortamıdır. Hükümetin, diyalog sürecini sona erdirmesiyle birlikte 2015 yılından bu yana bölgede yaşanan çatışmalı ortamın katkısı göz ardı edilemez. Savaşı yaşayan kadınların durumuna ise daha yakından bakmalıyız.

Halkların Demokratik Partisi'nin⁵, sokağa çıkma yasaklarının ilk bir yılını derlediği Temmuz 2016 tarihli "Sokağa Çıkma Yasakları Adı Altında Aylarca Ablukaya Alınan Kürt İllerinde Kadınların Durumuna Dair Bilgilendirme Dosyası" isimli çalışmada, bu sürede yaşamını yitiren 425 kişiden 107'sini kadınların oluşturduğu belirtiliyor. Çatışmalar sırasında bölge halkına yönelen şiddetin cinsiyetçilik üzerinden de kendini gösterdiği ve bu kapsamda kadınları hedef alan saldırganlık ve tehdit örneklerine rastlandığı belirtilmektedir.

16 Ağustos 2015'te Ekin Van'ın sokağa çıkma yasağının ilan edildiği ilk gün ağır işkencelerle infaz edildiği ve çıplak bedeninin sokak ortasında teşhir edildiğine dikkat çekilmektedir. Silopi'de de 4 Ocak 2016 tarihinde Demokratik Bölgeler Partisi üyesi Seve Demir, Silopi Halk Meclisi Eş Başkanı Pakize Nayır ve aktivist Fatma Uyar ve bazı kadın siyasetçilerin korkunç bir şekilde öldürüldükleri (sadece bir cesedin üzerinden 19 kurşun çıkarılmıştır) ve cesetlerin kimlik tespitlerinin ancak uzun otopsi incelemeleri ve DNA sonuçlarıyla yapılabildiği aktarılıyor.

Rapora göre abluka altındaki ilçelerde kadınlar sağlık haklarına erişemedikleri için erken doğum ve düşük yapmışlardır. Abluka altındaki ilçelerden sadece Cizre'de 154, Silopi'de ise 84 kadın düşük yapmıştır. Evinin önünde annesinin gözlerinin önünde öldürülen Cemile Çağır isimli genç kızın cesedi, sokağa çıkma yasakları nedeniyle defnedilemediği için 3 gün boyunca evdeki derin dondurucuda bekletilmiştir. Sokağa çıkma yasakları sırasında sokaklarda süren çatışmalardan etkilenenler arasında 10 aylık Miray İnce isimli bir bebek de bulunuyordu.

Sokağa çıkma yasakları boyunca hayatlarını kaybeden kadınların büyük bir bölümü kapısının önünde, sokakta, hastaneye giderken, yemek pişirirken ya da çocuklarıyla ilgilenirken hayatlarını kaybetmiştir. Selamet Yeşilmen, evinin kapısının önünde çocuklarının yanında yaşamını yitirirken

5. <http://www.hdp.org.tr/images/UserFiles/Documents/Editor/Ablukadaki%20Kürt%20illerinde%20kadınların%20durumu.pdf>

Çatışmalar sırasında bölge halkına yönelen şiddetin cinsiyetçilik üzerinden de kendini gösterdiği ve bu kapsamda kadınları hedef alan saldırganlık ve tehdit örneklerine rastlandığı belirtilmektedir.

Melek Apaydın Sur'daki evinde çocuklarıyla birlikte oturduğu kahvaltı sofrasında atılan tank mermisi sonucu hayatını kaybetmiştir. Taybet İnan ise evinin önünde öldürülmüş; pencereden bakan çocuklarının ona yardım etmesi engellenmiş ve cesedi 7 gün boyunca sokakta çürümeye bırakılmıştır.

Sokağa çıkma yasakları boyunca ilçelerde, Özel Harekat tarafından yazıldığı öne sürülen duvar yazılarındaki cinsiyetçi söylemler de dikkat çekicidir. HDP raporundaki duvar yazıları “Kızlar geldik yoksunuz”, “Bodrumda aşk başkadır”, “Fıstık biz geldik”, “Fistanını al da gel” şeklindedir.

İlçelerde ev içinde yaşanan tahribatların hedefinde de kadınlar vardı. Cizre'de talan edilen evleri gezen gazeteci Nurcan Baysal, bir köşe yazısında gördüklerini “Tahrip edilen evlerde öncelikle kadın iç çamaşırlarının sergilendiğini ve tahrip edilen evlerine giden kadınların ilk olarak, utanarak çamaşırlarını topladığı” şeklinde anlatmıştır.

POLİTİK ALANDA KADIN

Bugün 11 HDP ve 1 CHP'den olmak üzere cezaevlerinde bulunan 12 milletvekillinin 6'sı kadınlardır. 6 kadın da HDP'de siyaset yapan milletvekilleri-
dir.

Eski HDP Eş Başkanı Figen Yüksekdağ, 4 Kasım 2016'da evi basılarak, gözaltına alındıktan sonra tutuklandı. Türk kökenli bu kadın milletvekilinin HDP'de siyaset yapması dikkat çekicidir. Kadınlar, Yüksekdağ'ın özellikle bu nedenle hedef alındığını söylüyorlar. Yüksekdağ hakkında hazırlanan fezlekelerde çok sayıda suçlama var. Ama bu suçlamalardan birinin, Yüksekdağ'ın 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Mitinginde yaptığı konuşma olması ise ayrıca dikkat çekicidir. Bugün HDP'li kadın milletvekilleri hakkında hazırlanmış onlarca fezleke Meclis'te beklemektedir. HDP Kadın Sözcüsü Dilan Dirayet Taşdemir, "Tüm kadın vekillerimiz hakkında 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü mitinglerinde yaptığı konuşmalar hakkında en az bir fezleke mevcut. Benim hakkımda da bu nedenle fezleke hazırlandı. Bu örnekler siyasetimizin yanı sıra kadınlığımızın da hedef alındığının göstergesidir" diyor⁶. Figen Yüksekdağ, tutuklandıktan sonra TBMM Genel Kurulu'nda yapılan oylama ile vekilliği düşürülmüştür. Bu Genel Kurul oturumunda vekillerin, daha sonra 8 Mart kutlamalarının yapılacağı Brüksel'deki Avrupa Birliği etkinliğine katılmaya yönelik Başkanlık kararını kabul etmelerini de ironik bir durum olarak not edebiliriz.

Bugün Türkiye cezaevlerinde Yüksekdağ'ın dışında 5 milletvekili bulunuyor: Selma İrmak, Gülser Yıldırım, Çağlar Demirel, Burcu Çelik ve Besime Konca. Tutuklu milletvekillerinden Burcu Çelik, bir süre önce 3 yaşındaki kızının cezaevinde kalması için, cezaevi idaresine dilekçe vermişti.

Cezaevlerinde kadın belediye başkanları, kadın örgütleri başkanları ve il-ilçe düzeyindeki parti teşkilatlarında yer alan kadın aktivistlerin sayısı da azımsanmayacak derecede çoktur.

6. <https://www.artigercek.com/hdp-vekillerinin-ulginc-fezlekeleri-1>

KADIN ÖRGÜTLÜLÜĞÜNDE DEVLET ELİYLE DÖNÜŞÜM: KADIN DERNEKLERİ NEDEN KAPATILDI?

Raporun önceki bölümlerinde devletin yerine getirmediği yükümlülüklerinin bir kısmını ve boş bıraktığı alanları kadın örgütlerinin doldurduğunu belirtmiştik. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından 20 Temmuz 2016 tarihinde ilan edilen ve bir yıldır sürdürülen OHAL döneminde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler ile çok sayıda dernek kapatılırken, bunların bir bölümünü de kadın dernekleri oluşturmuştur.

1 yıllık süreçte, 50 kadın derneği, Kanun Hükmünde Kararname ile gerekçe gösterilmeden kapatılmıştır. Derneklerin kapatılması ile birlikte kadınlara yönelik çalışmalar da askıya alınmıştır.

Kapatılan derneklerden Gündem Çocuk Derneği'nin kapatılmadan önceki son projesi Başbakanlık ile birlikte yürütmeyi planladığı "Çocukların Cinsel Sömürüsüne Son" projesiydi. Muş Kadın Derneği, küçük yaşta evliliklere karşı mücadele veren bir dernekti. Kapatılmadan önceki son 2 yılda 6 bin kız çocuğu ve 600 ebeveyne çocuk hakları konusunda eğitimler vermiştir. Diyarbakır Selis Kadın Derneği, şiddet gören kadınlara hukuki ve psikolojik destek sağlıyordu ve kapatılmadan önce derneğe günde 10-15 kadının başvurduğu belirtilmektedir.

Kapatılan derneklerden biri Van Kadın Derneği. Kısa adı VAKAD olan bu dernek, kentte 2011 yılında meydana gelen depremin ardından mağdur kadınlara yardımda bulunmaya başlamış, bölgedeki mülteci kadınlara okuma yazma kursları vermiş ve okulları gezerek kız çocuklarına mahremiyet eğitimleri vermiştir.

Kapatılan kadın dernekleri yerine siyasi iktidara yakın derneklerin alanda faaliyet göstermeye başlamıştır. Kadın derneklerinin kapatılmasının ardından bu alanda meydana gelen boşluk, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kızı Sümeyye Erdoğan'ın başkan yardımcılığını yaptığı KADEM (Kadın ve Demokrasi Derneği) ile yapılandırılmaya başlanmıştır.

KADEM Yönetim Kademesindeki isimlerden de anlaşılacağı üzere siyasi iktidar kontrolünde bir dernektir. Kadın Derneklerinin, keyfi bir biçimde Kanun Hükmünde Kararnamelerle kapatılarak yerine siyasi iktidarın denetiminde hatta Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kızının yönetiminde olduğu bir dernek üzerinden yapılanma

son dönemde OHAL koşullarında bile çok aktif görünen kadın örgütlülüğüne yapılan direkt müdahalenin son aşamasını oluşturmaktadır. Kadın örgütlülüğü üzerinden yapılmak istenen bu dönüşümün sonuçlarını ileriki günlerde göreceğiz. Ancak şimdiden bu direkt müdahaleden bugüne kadar kadına yönelik şiddete ilişkin AK Parti pratiklerinden elde edilen sonuçlara bakılınca şiddete uğrayan kadınların desteğe ulaşmaları yönünde bir kesinti yaşayacakları düşünülebilir.

Buna benzer bir önemli bir örnek de yerel yönetimlerde yaşanmıştır. 20 Temmuz 2016 yılında OHAL ilan edildikten sonra, 2016 yılının sonuna kadar, Demokratik Bölgeler Partisi'nin kazandığı 50 belediyeye kayyum atanmış, 69 belediye eş başkanı da tutuklanmıştır. Demokratik Bölgeler Partisi'nin her belediyesinde eş başkanlık sistemi vardı, yani bir kadın ve bir erkek belediye başkanı tarafından belediyeler yönetiliyordu. Ancak onların yerine atanan tüm kayyumlar erkekti. Kayyumların göreve gelmez yaptığı icraatlar arasında, kadınlara yönelik Alo Şiddet Hatlarının kapatılması, kadın otobüs şoförlerinin görevlerinden alınarak başka birimlere gönderilmesi, sığınma evlerinin kapatılması gibi uygulamalar bulunmaktadır.

1 yıllık süreçte, 50 kadın derneği, Kanun Hükümünde Kararname ile gerekçe gösterilmeden kapatılmıştır. Derneklerin kapatılması ile birlikte kadınlara yönelik çalışmalar da askıya alınmıştır.

OHAL'İN KADINLAR AÇISINDAN SONUÇLARI

Türkiye 15 Temmuz darbe girişiminden bu yana OHAL ile yönetiliyor. Bu raporun kaleme alındığı 2017 Temmuz ayında, TBMM Genel Kurulu 1 yıldır süren OHAL uygulamasının 3 ay daha uzatılmasına karar verdi. Kadın örgütleri, OHAL'in de en fazla kadınları vurduğu görüşünde birleşmişlerdir.

Bu süreçte Kanun Hükmünde Kararnameler ile hiçbir gerekçe gösterilmeden yargı yolu da kapatılarak, 50'yi aşkın kadın örgütü kapatılmıştır. Kadınlara yönelik şiddete karşı cinsiyet eşitliği için çalışan bu derneklerin faaliyetleri bir gecede durduruldu, dernek merkezlerinin kapılarına mühür vuruldu.

Tamamını kadın çalışanların oluşturduğu Diyarbakır merkezli JİNHA Haber Ajansı OHAL döneminde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile kapatıldı.

OHAL döneminde Kanun Hükmünde Kararnameler ile kamu kurumlarından ihraç edilen personelin yüzde 20'sini kadınlar oluşturdu.

OHAL döneminde Kanun Hükmünde Kararname ile üniversitelerden atılan kadın akademisyenler, 10 Şubat günü Ankara Üniversitesi kampüsü önünde yapılan eylemde polis şiddetine maruz kaldı.

Kadın Dayanışma Merkezi'nin raporuna göre, Aile Bakanlığı ve karakollar, OHAL döneminde kendilerine başvuran şiddet başvurularına, "Darbe oldu, çok meşguluz" diyerek, yanıt vermedi.

Aile Bakanlığı'nda OHAL sürecinde kadınlar ve mülteci kadınlara yönelik projeler durma noktasına geldi. Bakanlık, proje ve çalışmalarını 15 Temmuz darbe girişiminde hayatlarını yitiren ya da yaralananların aileleri üzerinde yoğunlaştırdı.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlamaları OHAL nedeniyle yasaklandı. Kadınlar buna rağmen sokağa çıktı ve 8 Mart kutlamalarını yaptı. Bazı illerde kadınlar gözaltına alındı.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2016 yılında işlenen kadın cinayetlerinin yarısının OHAL döneminde işlendiğine dikkat çekti. Platform verilerine göre OHAL döneminde, kadınlara yönelik koruma tedbirleri gerçekleştirilmedi. Platform, OHAL dönemi için "OHAL dönemiyle beraber 15 yaşından küçük kız çocuklarının da erkekler tarafından öldürülmesine şa-

hit olduk” tespitini yaptı.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı 2016 yılı adli istatistikleri verilerine göre, cinsel suçlarda artış olduğu tespitini yaptı.

OHAL ile Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) değiştirildi ve uzlaştırma kapsamına giren suçların kapsamı genişletildi. Kadınların şiddet faili erkeklerle yaptıkları şikâyetlerin başında gelen “tehdit suçu” uzlaştırma kapsamına alındı. Bu suçu işleyen erkeklerin cezasızlık zırhıyla kuşanması kolaylaştırıldı.

Kadına yönelik şiddet davalarında, kararın “ertelenmesi” eğiliminin son aylarda giderek yükseldi. Bazı davalarda da OHAL’den kaynaklı hakim/mahkeme heyeti değişiklikleri ile karşılaşıldı. Bu şekilde uzayan yargı süreçlerinin ikincil hak ihlallerine neden oldu, kadın ve çocukların gereksinim duydukları adaleti daha çok geciktirdiği görüldü.

Cinsel istismarda yargı sürecinin mağdur çocuğun örselenmesini önleyerek sürmesinin sağlayan ÇİM(Çocuk İzlem Merkezi) gibi merkezlerin işleyişi, aksadı, 15 Temmuz öne sürülerek yeteriz personel ile çalışma çocukların örselenmeye devam etmesine neden oldu. Mağdur çocuklardan duruşma öncesi fail ile karşılaşma kaygısı nedeniyle kalp krizi ve intihar nedeniyle hayatını kaybedenler oldu

ÖZELLİKLİ İHLAL ALANLARI:

TRANS KADINLAR

2015 Ocak ayından, 2017 Mayıs ayına kadar Trans kadın/erkek veya Trans seks işçisi bireylere karşı 720 hak ihlali gerçekleşti. Bu hak ihlalleri; saldırı, cinayet, tehdit ve psikolojik şiddet, ayrımcılık, nefret söylemi başlıklarında toplanmaktadır.

2015 yılında 5, 2016 yılında 5 trans seks işçisi kadın öldürüldü. Öldürülme şekilleri, vahşicediydi. Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 12 Ağustos 2016'da İstanbul'da öldürülen bir trans kadının tecavüze uğradığını, ağır bedensel şiddete uğradığını, cesedinin yakıldığını belirtmektedir. Yine vahşice öldürülen Suriyeli trans kadın Werde'nin cenazesi ise LGBT ve kadın örgütlerinin talebine karşın onlara verilmedi ve kimse-sizler mezarlığına defnedilmiştir.

Diğer yanda trans kadınlar yaşamları boyunca hizmet alma konusunda zorluklar yaşamaktadırlar. Barınma sağlık gibi en temel ihtiyaçlarını karşılayamıyorlar. Adalet ve sağlığa erişim konusunda ciddi hak ihlalleri yaşadıklarını aktarıyorlar. Bir trans kadın öğrenci yurduna alınmadı, bir çoğu normal kuaförlere alınmıyor, havuzlara giremiyorlar. Sağlık konusunda yaşanan en önemli ihlallerin başında cinsiyet geçiş dönemlerinde yardım alacakları hastanelerin olmaması gelmektedir.

ENGELLİ KADINLAR

Kadına yönelik şiddet alanında engelli kadına yönelik şiddet özel olarak ele alınmadığı gibi, devletin kadına yönelik şiddet alanında aldığı sınırlı sayıda önlemlerden engelli kadınların yararlanmasının mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

Çocuklara yönelik cinsel istismar olayları tartışılırken, dönemin Aile Bakanı Ayşenur İslam, ailelere "Çocuklarınıza çılgılık atmayı önerin" tavsiyesinde bulunmuştur. Bu örnekten yola çıkarak, engelli kadınlar için çalışmalar yapan dernekler "Duyma ve işitme engelli olan birinden nasıl çılgılık atmasını bekliyorlar?" diye sormaktalar. Başka bir örnek de şiddet gören kadınlara yöneliktir. Bununla ilgili kurulan Alo 183 hatlarını görme engelli kadınların çevirmesi beklenmektedir. Bunlar kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin az sayıdaki öneri ve uygulamaların engelli kadınların hiçbir şekilde

gözetilmeden yapıldığını ortaya koyan örneklerdir.

Kadına karşı şiddetin her boyutunu yaşayan engelli kadınların kendilerini ifade edemedikleri, yardım alma konusunda engellerle karşılaştıkları ve bunun sonucu olarak da evlerine kapandıkları gözlenmektedir.

MÜLTECİ KADINLAR

Mülteci kadınlar ile ilgili alan çalışmaları yapanlar, mülteciler arasında aile içi şiddet oranının çok yüksek olduğunu, ancak şiddete maruz kalan kadınların bilinçsizlikten, korkudan ve kültürel kodlardan dolayı başvuru yapamadıkları için bu şiddet olaylarının kayda girmediği belirtilmektedir. Erken yaşta evliliklerin oranı da dikkat çekicidir. Evlenme yaşı 15'e kadar düşmüştür. Ama asıl sıkıntı Suriyeli mülteci kadınların Türk erkekleriyle yaptıkları evliliklerde ortaya çıkmaktadır. Kadınlar çaresizlik nedeniyle ikinci hatta üçüncü eş olmaya razı olabiliyorlar. Erken yaşta evlilikler beraberinde erken yaşta doğumları da getirmektedir. Kamplardaki yüksek doğum oranı da dikkat çekici: Her gün 250 çocuğun doğduğu belirtilmektedir.

Mültecilere yönelik olarak son dönemde yükselen ırkçı söylemlerin kadınları hedef alan örnekleri beraberinde getirdiğini söyleyelim. 2017 yılında önce sosyal medyada yükselen, ardından siyasetçilerin dillendirdiği ve son olarak Parlamento çatısında da yüksek sesle ifade edilen ırkçı söylemler, Suriyeli mültecilerin Türk kadınlarını taciz ettiği iddiasında buluşuyordu. Bu iddiadan yola çıkarak, Başkent Ankara'da mültecilerin yoğunluklu yaşadığı Demetevler Mahallesi'nde linç görüntüleri yaşanmıştır. Ama bunun en acı sonucu Sakarya'da yaşayan Suriyeli Emami Er-Rahmun'un kaçırılarak, tecavüze uğradıktan sonra karnındaki bebeği ve 10 aylık çocuğu ile birlikte öldürülmesi olmuştur. Bu vahşi olayın, ırkçı söylemlerin ayyuka çıktığı bir dönemde yaşanması tesadüf değildir. Kadınlar, bu eylemin de nefret suçu kapsamında değerlendirilmesini istemekteydiler.

MUHAFAZAKÂR KADINLAR NEREDE?

Kadına yönelik şiddet konusunda sorumluluklarını yerine getirmeyen, uygulamalarda gönülsüz davranan ve özellikle de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren söylemleriyle dikkat çeken AK Parti; bu niteliklerinin aksine kadın örgütlenmesinin en yoğun olduğu siyasi partilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

AK Parti tüm illerde hatta en küçük ilçe teşkilatlarında dahi kadın kolları sahiptir. Kadınların da bu kadar ilgi gösterdikleri AK Parti'deki kadın örgütlenmesini mercek altına almakta fayda vardır. AK Parti Kadın Kolları'nın yaygın ve güçlü örgütlenme ağı ile sürekli övünen bir parti. AK Parti Tüzüğü'ne göre Kadın Kolları kendi içinde kongreler yapar, kendi başkanlarını seçerler. Ancak bu mekanizma bir yere kadar işler. Yine Parti Tüzüğü'ne göre, merkez yönetimi istediği zaman kadın kolları başkanını görevden alabilir.

Bu yoğun örgütlenmeye karşın kadın kollarının kendi içinde yetiştirdiği kadın Partililerin, partide merkez organlarına ya da karar alıcı mekanizmalara taşındığı çok az örnek vardır. Kadın milletvekillerinin, partililerin "eşleri, kardeşleri, kızları" olduğu örnekler de görülmektedir.

AK Parti'de siyaset yapan kadınların seçim ve kampanya dönemlerinde kermes yapma, ev ziyaretleri düzenleme gibi siyasetin ikinci faaliyet alanlarında görevlendirildikleri örnekler yaygındır. Her ne kadar bu faaliyetler AK Parti'nin oy potansiyeli açısından kritik bir noktada olsa da kadın sorunlarının ve taleplerinin siyasi mekanizmalara aktarılmasının önünü kapatmaktadır. Tabandaki kadın desteği ile AK Parti'deki kadın milletvekili arasındaki fark ile AK Parti'deki milletvekili sayısı ile kabinedeki kadın bakan sayıları arasındaki fark, kadınların siyaset basamakları yükseldikçe sistem dışına itildiğinin de göstergesidir.

SONUÇ

Muhafazakâr ve otoriter sistem kadına yönelik şiddet konusunda daha ağır bir tablo ortaya çıkarsa da 1990'lı yılların sonuna denk gelen ve bugüne kadar hızla devam eden kadın hareketi de bunun karşısına daha güçlü kadınları çıkarmaktadır. “Yeni Havvalar ve Eski Ademler” diye de tanımlanabilecek, güçlü kadınlar karşısında ortaya çıkan erkeklik krizi otoriterleşmenin de etkisiyle bugün kadına yönelik şiddet konusunda çok farklı trendlerle karşı karşıya kalmamıza neden olmaktadır.

Buna karşın kadın hareketi ya da kadın örgütlülüğü, çok önemli işler başarmaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nin Hükümetlere yüklediği koruma ve önleme görevlerinin birçoğu bugün kadın örgütleri tarafından yerine getirilmektedir:

Kadın örgütlerinin Alo Şiddet hattı açması,

Kadınlara hukuki yardımda bulunması,

Kadına yönelik şiddet davalarının izlenmesi, bu davalarda yasaların uygulanmasını sağlayarak önemli ve ağır cezalar çıkmasının sağlanması,

Kadına yönelik şiddetle mücadele eylem planlarının hazırlanması ve bunların uygulanması,

Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerinin verilmesi,

Kadınların boşanma sonrası korunması,

ve daha sayısız boş bırakılan pek çok alanı kadın örgütleri doldurmaktadır.

Buna karşın OHAL kararnameleriyle hiçbir gerekçe öne sürülmeden 50'ye yakın kadın örgütünün kapatılmış olması siyasi iktidarın kadına yönelik şiddetle mücadeleyi sekteye uğratma iradesinin de bir göstergesi olarak düşünülebilir. Diğer yanda kapatılan kadın örgütlerinin yerlerine siyasi iktidar güdümlü kadın örgütlerinin yapılandırılması da AK Parti'nin müdahale edemediği kadın alanına doğrudan müdahalesinin en etkin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bu engellere rağmen kadın hareketinin bugün geldiği nokta çok değerlidir. OHAL döneminde 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü eylemle-

“Yeni Havvalar ve Eski Ademler” diye de tanımlanabilecek, güçlü kadınlar karşısında ortaya çıkan erkeklik krizi otoriterleşmenin de etkisiyle bugün kadına yönelik şiddet konusunda çok farklı trendlerle karşı karşıya kalmamıza neden olmaktadır.

ri de dahil tüm eylem ve mitingler yasaklanırken kadınlar çok kalabalık gruplarla sokağa çıktılar. İstanbul'daki gece yürüyüşünde 40 bin kadın bir araya gelmiştir.

Hükümetin kız çocuklarının tecavüzcüsüyle evlenmesine ilişkin yasa tasarısı da kadın örgütlerinin tepkisine neden olmuştur. Sokaklara çıkan kadınlar, Meclis önünde de yaptıkları eylemlerle bu tasarının geri çekilmesini sağlamıştır. Bu 15 yıllık siyasi iktidarı boyunca her yasa'yı Parlamento'dan sayısal çoğunluğu sayesinde geçiren AK Parti Hükümetleri için de bir ilk olmuştur.

Türkiye sanat ve kültür hayatına damga vuran Antalya ve Adana Film Festivalleri dahi artık çeşitli gerekçelerle iptal edilirken, Uçan Süpürge kadın örgütünün gerçekleştirdiği Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali, kadınların mücadelesiyle yoluna devam etmektedir.

Giderek otoriterleşen, muhafazakârlaşan siyasi iktidarın süreklileştirdiği savaş ortamı ve kutuplaştıran siyasi tutumu sürdükçe; kadına yönelik şiddetin formatı da değişimlere uğrayacak gibi görünmektedir. Kadın örgütleri ise bunun karşısında, öncelikle OHAL'in kaldırılması, savaşın sona erdirilmesi ve kadınlar özelinde de siyasi iktidardan ilk imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi'nin getirdiği yükümlülükleri yerine getirmesini istemektedir.

Kaynakça

<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf>

http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293dab369dc32358ee2b0f/kutuphane_20_aile_ici_siddetin_sebep_ve_sonuc_lari.pdf

<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/istanbul-sozlesmesi>

<https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/1878/2014-yili-kadin-cinayetleri-gercekleri>

<http://www.hdp.org.tr/images/UserFiles/Documents/Editor/Ablukadaki%20Kürt%20illerinde%20kadinların%20durumu.pdf>

<https://www.artigercek.com/hdp-vekillerinin-iliginc-fezlekeleri-1>

LİBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

Sayı: 10, Eylül 2017

MUHAFAZAKÂRLIK, OTORİTE VE CİNSİYETÇİLİK ÜÇGENİNDE KADIN HAKLARI MÜCADELESİ

Sibel Hürtaş

📍 Turgut Reis Caddesi, No: 15/4 Mebusevleri Çankaya - Ankara

☎ 0312 213 24 00

✉ info@ozgurlikarastirmalari.com

f ozgurlikarastirmalari

🐦 ozgurlikar